

- 4.Зубар М. Логістика в ресторанному господарстві: навч.пос./ М.Зубар, М. Григорак.-К.:ЦУЛ, 2010.-307 с.
- 5.Кизим А. Логистика в системе кейтеринга как ключевой составляющей ресторанного бизнеса/ А.Кизим, В. Бабак.- Логистика.-2013.-№12.- С.28-31.
- 6.Попова О.А. ТРАКТИрный счет/О.А.Попова [электронный ресурс].- Режим доступа : [www.business.ua/ articles/restorannaya logistica](http://www.business.ua/articles/restorannaya_logistica).

УДК 911.3

Гапченко О.І.

ГЛОБАЛЬНА ЦИФРОВА НЕРІВНІСТЬ ТА ЇЇ ВИМІРИ

У статті проаналізовано явище цифрової нерівності як одну із ключових проблем розвитку світосистеми; геопросторові ознаки даної проблеми.

Ключові слова: цифрова нерівність, світосистема, геопросторові риси.

В статье проанализирован феномен цифрового неравенства как одной из ключевых проблем развития миросистемы; геопространственные характеристики данной проблемы.

Ключевые слова: цифровое неравенство, миросистема, геопространственные черты.

The article analyzes the phenomenon of the digital divide as one of the main problems of the worldsystem` development; geospatial features of this problem.

Key words: digital divide, world system, geospatial features.

Актуальність дослідження. У сучасну епоху становлення інформаційного суспільства та глобалізації гостро постає питання доступу до інформаційних ресурсів як на міжнародному рівні так і в масштабах окремих країн. Характерними рисами сьогодення є важлива роль інформації, інформаційних технологій в соціально-економічних відносинах людства, зростання частки інформаційних продуктів і послуг у ВВП країн світу, збільшення кількості людей, зайнятих у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Саме через це актуальним є пошук шляхів ліквідації цифрової нерівності як явища, що є викликом для суспільства на даному етапі його розвитку.

Вивченість теми. Дослідженням цифрової нерівності займаються вчені в усьому світі, цим питанням переймається не одна організація. Р. Барро, С.Браун, Т. Фрідман, П. ДіМаджіо, Г. Лукас, Дж. Сакс, К. Кунео присвятили свої праці даному питанню. Кожен з них розглядає інформаційні технології як рушійну силу сьогодення, але, в той же час, кожен вбачає в цій силі загрозу збільшення прірви між технологічно багатими та технологічно бідними країнами. Так, на думку більшості дослідників, світ сьогодні розділений не ідеологічно, а технологічно і чим більше зростають технологічні потужності одних країн, тим більше від них відстають інші. Задля вирішення питання цифрової нерівності розроблений ряд показників з метою поглибленого вивчення проблеми. Такі показники різняться в залежності від особистого підходу дослідника.

Явищу цифрового розриву приділяють значну увагу світові організації, союзи, інтеграційні об'єднання (International Telecommunication Union (ITU), інституції ЄС та ООН). В основі їхніх дій щодо подолання цифрової нерівності лежить розробка статистичних звітів, планування програм з ліквідації технологічної відсталості окремих країн, регіонів, формулювання ряду пропозицій та порад щодо даної проблеми. Досить поширеним є досвід розробки індексів обрахунку цифрової нерівності. Як приклад варто навести «Infostate» Index, описаний в «Моніторингу цифрової нерівності» (ORBICOM-CIDA) з метою дослідження проявів розриву між інформаційно бідними та інформаційно багатими країнами, пов'язаного з ІКТ. Ще одним прикладом розробки показника є Індекс технологічних досягнень розроблений ПРООН, за допомогою якого країни ранжуються на основі показників підключення до Інтернет мережі, телефонних ліній, зареєстрованими патентами та рівнем освіти.

Метою дослідження є висвітлення проблеми цифрової нерівності з її негативними наслідками для суспільства, геопросторовий аналіз розподілу інформаційних ресурсів, серед країн світу та окреслення основних тенденцій щодо їх технологічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Попри наявність поступового стирання кордонів та налагодження тісного взаємозв'язку між країнами, все ж існує очевидна асиметрія, яка проявляється і в рівні доступу до інформаційних ресурсів. Таке явище спостерігається як між високорозвиненими країнами та країнами з низьким рівнем розвитку, так і в середині обох цих груп. Високорозвинені країни акумулюють більшість інформаційних ресурсів, їх інвестиції в розвиток науки, технічної освіти, інформаційної інфраструктури, розробку різноманітних проектів значно перевищують внески слаборозвинених країн. Країни з високим рівнем розвитку здатні витратити на сферу знань значно більші кошти, а ефективне законодавство з інтелектуальної власності дає їм можливість відстоювати свої права на наукові розробки. Явище монополізації в інформаційній сфері призводить до таких негативних наслідків для суспільства як розшарування населення за інтелектуальною ознакою, підвищення попиту на працівників інформаційного сектору в порівнянні з традиційним та очевидний розрив у доходах одних та інших, здатність високорозвинених країн забезпечити робочі місця в даній галузі призводить до трудової міграції зацікавлених кваліфікованих працівників з країн з меншим потенціалом [1]. Так, досліджуючи світовий ринок ІКТ, можна навести дані, які свідчать, що з 250 найбільших світових компаній даної галузі з 34 країн 116 компаній (46%) належать США і 39 (16%) Японії [3]. Отже, суть цифрової нерівності полягає у поляризації країн світу за наявністю ефективних знань, здатністю їх реалізації у формі інновацій, що, у свою чергу, забезпечують ріст доходів країни [1].

Узагальнюючи думки багатьох вчених, які працюють над даним питанням, можна дати наступне визначення цифрової нерівності – це

розрив між країнами світу за можливостями доступу їх громадян, домогосподарств і суб'єктів господарювання до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та їх ефективного використання у цілях економічного зростання та розвитку, зумовлений асиметричністю рівнів наукових, соціально-економічних, інституціональних і технологічних досягнень, що загрожує поглибленням міжнародних диспропорцій та загостренням внутрідержавних дисбалансів [2]. Тобто, цифрова нерівність відображає відмінності між та в середині країн в умовах доступу до інфраструктури, такої як комп'ютери та Інтернет або навіть до таких «звичайних» комунікацій як фіксовані телефонні лінії. Цифровий розрив може існувати між країнами розвиненими та тими, що розвиваються – глобальний розрив, або в середині країни – національний розрив. Він може проявлятися в різних демографічних характеристиках, таких як вік, стать, дохід, або в різних місцевостях (наприклад, міські і сільські) [2]. Отже, найчастіше розрив проявляється в різних умовах доступу населення до ІКТ. Рівень проникнення мобільного зв'язку, кількість користувачів Інтернет та персональних комп'ютерів також є показниками, що визначають величину розриву. Часто буває так, що певна країна може досягти порівняно високого рівня в якійсь одній галузі, наприклад, в проникненні мобільного зв'язку, але, при цьому, відставати за показником рівня проникнення Інтернет.

Задля виявлення основних причин цифрової нерівності канадський професор К. Кунео виділяє 12 теоретичних перспектив або показників сучасної цифрової нерівності:

- *цифрова демографія* відображає абсолютну кількість та відсоткову долю населення світу, яке має доступ до ІКТ та Інтернет. Визначається підрахунками кількості комп'ютерів, людей, які мають до них доступ, зв'язку між комп'ютерами. Динаміка цих показників порівнюється в певних часових рамках;
- *географічний показник* дає уявлення про «контролюючий» вміст Інтернет (хости, доменні імена, сервери) та користувача, його вмісту в географічних чи політико-локальних просторах (селах, містах, районах, областях, країнах, регіонах);
- *геронтологічний показник* характеризує користувачів Інтернет за різними віковими категоріями;
- *гендерний показник* виявляє співвідношення чоловіків та жінок у користуванні Інтернет мережею;
- *психологічний показник* відображає ступінь використання Інтернет індивідами з високим рівнем впевненості або боязні комп'ютерних технологій – комп'ютерофобією, технофобією, техностресом;
- *освітній показник* диференціює користувачів у залежності від їх освітнього рівня;
- *економічний* відображає залежність доступу до Інтернет від ВВП на душу населення в країні та розміру індивідуального і сімейного доходу;

- *соціологічний показник* враховує професійну стратифікацію користувачів, вид їх діяльності, характеристику робочого місця, сімейний стан;
- *трудовий показник* охоплює технологічні навички на робочих місцях та витрати на оплату праці у виробництві комп'ютерних технологій;
- *культурний показник* розглядає нерівність в доступі до Інтернет в залежності від етнічної та расової приналежності, лінгвістичного розмаїття та національного змісту комп'ютерної інформації;
- *показник непрацездатності* відображає обмеження доступу до Інтернет осіб з фізичними та іншими вадами;
- *політичний показник* характеризує використання Інтернет керівництвом для захисту, підтримки, укріплення своєї політичної влади, а також використання для оприлюднення протесту проти тих, хто володіє більшою владою або повноваженнями.

Досліджуючи прояв глобальної цифрової нерівності Network of UNESCO Chairs in Communications на основі розробленого індексу (Orbicom's Infostate Index) виділяє 4 групи країн залежно від рівня розвитку ІКТ (Табл. 1): *найвищий* – це 33 країни, що нараховують 15% населення світу: 22 європейські, 7 азійсько-тихоокеанських, 2 арабські країни, Канада і США; *вищий* – 12% населення світу; *середній* – включає більш ніж третю частину світового населення, це такі великі країни як Китай та Індонезія, але також є й малі – Ямайка, Мальдіви; *найнижчий* – також включає третину населення планети. До останньої групи входить 46 країн 31 з яких – країни Африки [2].

Табл. 1

Групи Країн світу за рівнем розвитку ІКТ за Orbicom's Infostate Index [2]

Групи країн світу за рівнем розвитку ІКТ			
Найвища	Вища	Середня	Найнижча
Австралія	Аргентина	Азербайджан	Ангола
Австрія	Білорусь	Албанія	Бангладеш
Бахрейн	Болгарія	Алжир	Бенін
Бельгія	Боснія і Герцоговина	Болівія	Буркіна-Фасо
Великобританія	Бразилія	Ботсвана	Бутан
Гонконг	Бруней	В'єтнам	Гаїті
Греція	Венесуела	Вірменія	Гамбія
Данія	Катар	Габон	Гана
Естонія	Китай	Гватемала	Гвінея
Ізраїль	Кіпр	Гондурас	Гвінея Бісау
Ірландія	Колумбія	Грузія	Джібуті
Ісландія	Кувейт	Домініканська Республіка	ДР Конго
Іспанія	Латвія	Еквадор	Еритрея
Італія	Литва	Єгипет	Ефіопія
Канада	Македонія	Йорданія	Ємен

Корейська Республіка	Малайзія	Індонезія	Замбія
Люксембург	Панама	Іран	Зімбабве
Макао	Польща	Кабо-Верде	Індія
Мальта	Росія	Казахстан	Камбоджа
Нідерланди	Румунія	Киргизстан	Камерун
Німеччина	Саудівська Аравія	Китай	Кенія
Нова Зеландія	Сейшели	Коста-Ріка	Комори
Норвегія	Сент-Вінсент і Гренадіни	Куба	Конго
ОАЕ	Сербія	Ліван	Кот-д'Івуар
Португалія	Словаччина	Лівія	Лаос
Сінгапур	Трінідад і Тобаго	Маврикій	Лесото
Словенія	Туреччина	Мальдіви	Мавританія
США	Угорщина	Марокко	Мадагаскар
Фінляндія	Україна	Мексика	Малаві
Франція	Уругвай	Молдова	Малі
Швейцарія	Хорватія	Монголія	Мозамбік
Швеція	Чехія	Нікарагуа	М'янма
Японія	Чорногорія	Оман	Намібія
		Парагвай	Непал
		Перу	Нігер
		Південна Африка	Нігерія
		Сальвадор	Пакистан
		Сирія	Папуа Нова Гвінея
		Таджикистан	Руанда
		Таїланд	Свазіленд
		Туніс	Сенегал
		Туркменістан	Судан
		Узбекистан	Танзанія
		Фіджі	Того
		Філіппіни	Уганда
		Шрі-Ланка	Чад
		Ямайка	

Можна говорити, що одним із «викликів» суспільству сьогодення є зростаюча цифрова нерівність або цифровий розрив, що призводить до значних геопросторових диспропорцій в соціально-економічному розвитку – цифрової асиметрії світосистеми. Збільшення цифрового розриву між регіонами світу означає, що частина світової спільноти не здатна в повній мірі використовувати переваги ІКТ ресурсів, отже, рівень їх інноваційної діяльності є нижчим, відповідно низьким є і їх економічний потенціал. На сьогодні важливо зрозуміти, які сили сприяли б пришвидшенню впровадження ІКТ, необхідною є розробка політики спрямованої на

усунення перешкод впровадження ІКТ в кожному окремо взятому регіоні, країні і, навіть, місті. Незважаючи на явне лідерство високорозвинених країн, глобальний розрив, все ж, поступово звужується за рахунок динамічного розвитку таких країн як Об'єднані Арабські Емірати, Македонія, Бахрейн, В'єтнам, Нігерія, Греція, Кабо-Верде. Водночас, подолання цифрової нерівності сприяло б економічному зростанню та інтеграції відсталих країн, підвищенню рівня освітніх, медичних, управлінських та інших послуг, активному залученню інвестицій, а, отже, й комплексно-пропорційному розвитку світосистеми.

Швидкі зміни рівня комп'ютерних потужностей, зниження цін на силіконові чіпи та електроніку, досягнення в галузі бездротового зв'язку зробили потужні технології доступнішими в багатьох частинах світу, які раніше відставали в технологічному освоєнні. Такий доступ дозволяє країнам, що розвиваються отримати значні переваги долучившись до Інформаційного суспільства, особливо якщо країна орієнтується на підвищення рівня власної готовності до цифрових трансформацій. Таким чином, країни, що розвиваються своєю участю в глобальній цифровій мережі збагачуються за рахунок здатності використовувати цифрові блага та додають «цінності» всьому співтовариству. Очевидно, для світу, що розвивається все більш важливою є готовність до подібних змін. Така готовність створює нові можливості для компаній та окремих осіб, стирає бар'єри, які раніше були перепорою на шляху інформації, товарів та послуг, сприяє покращенню культурного, соціального та політичного благоустрою. Серед нових можливостей, які відкриваються перед країнами з підвищенням рівня їх готовності до цифрових трансформацій варто відмітити можливість освоєння і розвитку нових форм бізнесу, розширення доступу до світового ринку товарів та послуг, відкритий доступ до будь-якої інформації для кожного члена суспільства, подолання фізичної та віртуальної ізоляції, поінформованість членів суспільства в галузі урядової політики та економічних, соціальних, культурних процесів власної країни чи регіону та світу загалом, підвищення рівня освіти, медицини тощо.

Нещодавно в багатьох країнах увага змістилася з питання доступу до ІКТ до проблеми найбільш ефективного використання ІКТ для сприяння інноваційності бізнесу, підвищення ефективності урядування та соціальної згуртованості. Зокрема, за висновком Світового економічного форуму, успішному застосуванню ІКТ сприяє загальне середовище для ІКТ, включаючи ринкові умови та регуляторний клімат. Така мережева готовність (*networked readiness*) вимагає зусиль всього суспільства, зокрема відповідних дій з боку населення, бізнесу та уряду. Водночас готовність використовувати ІКТ всіма зацікавленими сторонами підвищує їхню ефективність у повсякденної діяльності. Підключення населення, бізнесу та уряду до Інтернету стає дедалі важливішим фактором, оскільки роль Інтернету зростає. Інтенсивне використання Інтернету вимагає швидшого та якіснішого широкосмугового доступу, а також фіксованих та бездротових мереж. Уряди багатьох країн інвестують кошти в будівництво

цифрових магістралей — національного швидкісного широкосмугового доступу, заснованого на комбінуванні фіксованих та бездротових мереж — оскільки вони пришвидшують соціально-економічний розвиток країни.

Висновок. Інформаційні Комунікаційні Технології стали невід'ємною частиною нашого життя та мають безпосередній вплив на нашу діяльність, на розвиток світосистеми в цілому та кожної індивідуальності зокрема. Але, незважаючи на загальний високий рівень та динаміку, основні відмінності в сфері впровадження ІКТ між регіонами та окремими країнами даються в знаки. Сьогодні інформаційні технології розглядають як основну рушійну силу, але, в той же час, кожен вбачає в цій силі загрозу збільшення прірви між технологічно багатими та технологічно бідними країнами. Так, на думку більшості дослідників, світ сьогодні розділений не ідеологічно, а технологічно і чим більше зростають технологічні потужності одних країн, тим більше від них відстають інші.

Використані джерела:

1. Eszter Hargittai *The Digital Divide and what to do about it* [Електронний ресурс]. San Diego: Academic Press, 2003. — Режим доступу: <http://www.eszter.com/research/c04-digitaldivide.html> (03.12.2010)
2. *Measuring the Information Society 2010* — Режим доступу: <http://www.itu.int/ITU-D/ict/publications/idi/2010/index.html> (09.04.2011)
3. <http://www.politicalaffairs.net/article/view/4276/1/216> (03.12.2010)

УДК 911.3

Сергієнко О.П.

ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АФРИКИ ТА БЛИЗЬКОГО СХОДУ GLOBALIZATION OF MENA REGION

Стаття містить аналіз процесів глобалізації в країнах регіону ПАБС на основі індексу глобалізації. Виявляє причинно-наслідковий характер перебігу глобалізаційних процесів на сучасному етапі та роль релігії у ньому.

The article examines globalization processes in MENA region, based on analysis of Index of Globalization. It observes cause-effect nature of globalization processes that currently take place in the region and determines religious impact.

Статья содержит анализ процессов глобализации в странах региона САБВ на основании индекса глобализации. Выявляет причинно-следственный характер течения глобализационных процессов на современном этапе и роль религии в нём.

Процеси глобалізації, що нині так активно проходять в усіх куточках земної кулі, не могли оминати ісламські країни. З огляду на актуальність даного питання, а отже, його широке вивчення, у сучасній науковій літературі поширеною є думка, що іслам та глобалізація є ледве не антонімами й не можуть мирно співіснувати в суспільстві. Це твердження посилюють також ті антиглобалізаційні настрої, що панують в арабському суспільстві [3].

Актуальність дослідження особливостей глобалізації саме в ісламських країнах породжена буремними подіями у країнах регіону в